

Tillæg til Vore Kirkegårde bind 18 nr. 7

Foreningen for kirkegårdskultur

Nye medlemmer

Afdeling C

1008. Kirkegårdsassistent H. Mogensen, Odense.
1009. Kirkegårdsinspektør Klougart, Esbjerg.

Afdeling D

147. Kyrkogårdsförvaltningen, Karlskrona, Sverrig.
148. Kyrkogårdsnämnden, Lidköping, Sverrig.
149. Kyrkogårdsnämnden, Gävle, Sverrig.
150. Hortonom Lundquist, Malmö, Sverrig.

Kirkegårde og gravmæler

Vi har tidligere omtalt det samarbejdsudvalg for de i kirkegårdene interesserede organer, virksomheder, autoriteter og erhverv, der har nedsat en række underudvalg, og fra hvilken der må forventes fremsat en betænkning (se tillægssiderne 1—2, 10 og 17). Dette arbejde er igangsat af *den danske provsteforening*. På initiativ af biskop *Runestam* er et lignende arbejde igangsat i Sverrig (se pag. 25—26 og 34—35).

Emnet at bringe kontakt tilveje og at højne kirkegårdskulturen er aktuelt også uden for de nordiske riger, og som eksempel kan anføres, at der i 1951 i Bonn i Vesttyskland er stiftet et forbund, der bærer navnet *Arbeitsgemeinschaft Friedhof und Denkmal e. V.* Det skønnes, at dette arbejder med megen styrke og grundighed, idet dette allerede har udsendt fire noble publikationer, hvoraf den første (Ehrenmale) er anmeldt i V. K. XVII pag. 79 og efterfølgende 2 i nærværende heftes tillæg. Hefterne er udgivet ved dr. ing. *Werner Lindner*.

Inspektører og föreståndare

Som bebudet s. 34 holdt de svenske og danske kirkegårdsledere i byerne deres årsmøde med besøg tværs over Øresund. De danske havde deres generalforsamling uden andre fastlagte arrangementer end en rundtur til københavnske kirkegårde og til Malmö og forstædernes dito, mens svenskernes generalforsamling havde ikke mindre end 22 punkter (derunder foredrag) foruden de ovennævnte fælles udflugter samt en ekstra til Trelleborg og endnu een til Københavns og Frederiksbergs kirke-

gårde samt mindelunden i Ryvangen. Kollegiale venskaber blev bekræftet og nye sluttet, og såvel for de faglige herrer som deres husmoderlige ledsagere blev samværet udbytterigt på flere måder. Men er det mon underligt, at mange (efter 3—4 dages kongres og dertil knyttede hen- og hjemrejse, der for manges vedkommende var dag- eller nattelange), var blevet trætte? Nej, mon?

Kyrkogårdsföreståndaren i Lund

i Skåne, *Hilding Claesson*, som i mangfoldige år har været en meget skattet sekretær i foreningen Sveriges kyrkogårdsföreståndare, og som bl. a. vil være vore læsere kendt fra adskillige artikler i VK, fyldte den 31. august 65 år. I henhold til den strenge svenske lovgivning er han dermed avgået fra sin tjeneste, og en efterfølger er allerede installeret. Der tildeltes H. C. ved hans afgang medaljen for medborgerlig fortjeneste af femte grad. Claesson hævder, at han ingen anelse havde om, at en sådan udmærkelse skulle komme, — kendere vil nok synes, at den er placeret på et rigtigt sted og ønsker tillykke! Vi håber, at C. i sit otium vil glæde vore læsere og redaktionen med nogle artikler, og han kunne jo f. ex. strax begynde med at skildre de kirkegårde i Holland, som han for nylig har besøgt.

Røster fra graven

Under denne titel holdt konservator ved nationalmuseet, *P. Linde*, 11. 9. 54 et radioforedrag, hvori han på malende og tankevækkende måde fortalte om ligkister i gravkamre, deres stilarter, indskrifter m. m. gennem vekslende tider. Vi har fået løfte om, at foredraget i om arbejdet skikkelse vil kunne bringes i V. K.

Fra danske dagblade

% (Fyns Tid.): Vejle kirkegård.

10% (Ringsted Folketid.): Årsmøde i Ffk. (referat).

12% (Silkeborg Avis): Vinderslev overdrager vederlagsfrit menighedsrådet 5100 m² til udvidelse af kgd. (havearkitekt *Johannes Tholle*).

12% (Sydsjælland): Nye ordensregler for Skælskør kgd.

13% (Vendsyssel Tid.): Der er anlagt ny urnehave på kgd. (Hjørring?).

17% (Svendborg Avis): Udsv. af Thurø kgd. snart

færdig. Den anlægges i terrasser, koster 28.000 kr. og har plads til 220 kister plus ca. 50 urner (havearkitekt *K. Bækhoj*).

$\frac{17}{8}$ (Loll.-Falst. Venstrebl.): Projekt til annexkirkegård i Nakskov forelagt, koster ca. 178.000 kr., har plads til ca. 2500 kistegrave, 5000 urnegrave og 400 børnegrave plus i fællesgrave 3000 urner eller ca. 400 kister (havearkitekt *Johannes Tholle*).

$\frac{19}{8}$ (Berl. Aften): England lejer 335 grave i Åbenrå (flyvergrave).

$\frac{19}{8}$ (Fyns Tid.): Indvielse af Riisingskirkegården i Odense (jvnf. tillægss. 34).

$\frac{28}{8}$ (Thisted Amts Avis): Udv. af kgd. i Ydby foretaget af pastor *Steen Lund* (insp. *Hasselstrøm*).

$\frac{1}{4}$ (Bornholmeren): Gravstenene på Allinge kgd. bør rettes op.

$\frac{3}{4}$ (Hejmdal): Det haster med den ny urnehave i Åbenrå.

$\frac{9}{4}$ (Jyllandsposten): Kgd. og anlæg om kk. i Sønderborg skal reguleres.

$\frac{7}{4}$ (Social-Dem.): Hvidovre udlægger 14 ha til ny kgd. ved Kettevej.

$\frac{8}{4}$ (Næstved Tid.): Allersidste etape på Østre kgd. i Næstved tilrettelægges (havearkitekt *Boye og Preisler*).

$\frac{19}{4}$ (Sydsjællands Venstrebl.): Udv. af Lundby kgd. er overdraget anlægsgartner *H. Hansen* (havearkitekt *Palle Schmidt*).

$\frac{19}{4}$ (Holstebro Dagbl.): Der skal anlægges ny kgd. i Holstebro.

$\frac{23}{4}$ (Sydfyn): Regnen ødelægger det nye kgd.s-anlæg på Thurø.

$\frac{24}{4}$ (Vestkysten): Varde kommune lejer kgd.-areal til anlæg af parkeringsplads.

$\frac{27}{4}$ (Ålborg Amtstid.): Planer om sanering af Buderup kgd.

$\frac{27}{4}$ (Jydske Tid.): Første del af Søndre kgd. i Kolding færdig (*Gartnerens aktieselskab*).

$\frac{1}{8}$ (Ny Tid, Ålborg): Kk. der blev forladt (Buderup kk. og kgd.).

$\frac{5}{8}$ (Fyns Tid.): Forestående udv. af Bovense kgd.

$\frac{9}{8}$ (Sydsjælland): Udv. og modernisering af kapellet på Korsør kgd.

$\frac{9}{8}$ (Vejle Amts Avis): Udv. af Hure kgd. med ca. 20 m bredt bælte.

$\frac{14}{8}$ (Løgstør Avis): Oudrup kgd. skal reguleres

$\frac{17}{8}$ (Information): De tyske grave i Danmark skal istandsættes.

$\frac{17}{8}$ (Sønderjyden): Vojens har skaffet plads til de døde for de næste 100 år ved at lægge beslag på 3 ha (havearkitekt *Johannes Tholle*).

$\frac{17}{8}$ (Svendborg Avis): Stigende kommunalt tilskud til kgd. i Svendborg.

$\frac{18}{8}$ (Ålborg Amtstid.): Ourup kgd. reguleres.

$\frac{19}{8}$ (Social-Demokraten): Gladsaxe kirkegård udvides indtil ca. 15 ha (havearkitekterne *Georg Boye* og *Eigil Kiær*).

$\frac{21}{8}$ (Vendsyssel Tid.): Jerslev kgd. udvides ved køb af naboejendom.

$\frac{21}{8}$ (Social-Demokraten): Søllerød kgd. skal udvides.

$\frac{21}{8}$ (Information): Strid om Baggesens grav i Kiel.

$\frac{24}{8}$ (Berl. Tid.): 1700 begravede tyske soldater og 4500 flygtninge graves op og flyttes efter overenskomst med den vesttyske regering.

$\frac{24}{8}$ (Viborg Stifts Folkebl.): Vejrum kgd. er udvidet (havearkitekt *Johannes Tholle*, anlægsgartnerne *Hald* og *Glud*) og nyt kapel opført (arkitekt *S. Vig-Nielsen*). Omkostn. ca. 65.000 kroner.

$\frac{26}{8}$ (Viborg Stiftstid.): Ålestrup kgd. udvides (havearkitekt *Skovborg*).

$\frac{31}{8}$ (Thisted Amts Avis): Klitmøller kgd. udvides (inspektør *Hasselstrøm*).

$\frac{9}{8}$ (Sønderjyden): Udv. af Ulkebøl kgd. er snart færdig og omfatter ca. 400 gravpladser (havearkitekt *Johannes Tholle*).

$\frac{7}{8}$ (Loll.-Falst. Venstrebl.): Nakskov Gl. kgd. bliver lystanlæg.

$\frac{9}{8}$ (Roskilde Dagbl.): Glostrup har købt ca. 4 ha i Herstederne til kgd.

$\frac{10}{8}$ (Ålborg Amtstid.): Års sogneråd betaler udg. til dræning af areal for ny kgd.

$\frac{10}{8}$ (Sønderjyden): Pengespørgsmål sinker udv. af Nordborg kgd.

$\frac{14}{8}$ (Korsør Avis): Korsør ny kgd. har kostet kr. 101.797 (insp. *O. Raahauge-Askegaard*).

$\frac{14}{8}$ (Holstebro Avis): Aulum kgd. er udvidet med ca. $\frac{1}{2}$ ha (havearkitekt *Johannes Tholle*).

$\frac{16}{8}$ (Thisted Amts Avis): Ved licitationen over udv. af Klitmøller kgd. med 2700 m² kom følgende tilbud for planering: *Jensen & Kirk* 9700, *Anders Østergaard* 8800 og entreprenør *P. Dragsbæk*, Klitmøller, 3840. Sidstnævnte fik arbejdet overdraget.

$\frac{17}{8}$ (Berl. Aften): Strid om gravstedsret i Aagerup. Retten fandt, at retten til et gravsted ikke er egentlig ejendomsret, men en slags fæste, der giver tidsbegrænset brugsret.

Fra svenske dagblade

$\frac{4}{8}$ Kvällsposten: Polemik mot PKN hos kyrkogårdsfolket.

$\frac{5}{8}$ (Sydsvenska Dagbl.): Kyrkogårdsf. på malmöte (jvnf. tillæggs. 41).

$\frac{21}{8}$ Sydsvenska Dagbl.: Ett vårdträd på familjegraven.

Fra tidsskrifterne

American cemetery maj: Easter services in cemeteries are becoming increasingly popular. Bayview — a Florida cemetery with a promising future (*Ray F. Wyrick*). Effigies of old british rulers were once part of funeral processions. Planned Landscaping attracts visitors to the cemetery (*Charles M. Boardman*). Many manhours saved by use of modern equipment. Memorial day was born in a little Illinois cemetery. — June: Ideals — and their application in cemetery operation (*Harry E. Sanders*). Stories on Stone. Efficiency and beauty characterize Indianapolis' catholic cemeteries. Modern equipment has kept many cemeteries "out of the red". — July: Union cemetery — "the album of Steubenville, Ohio". Beauty in the cemetery is appreciated by the public. Funeral ship of Cheops discovered. — Aug.: Maintenance — from "Pick and Shovel" Days to the Present (*Elbert A. Hoffmann*). Arbutus provides modern Cemetery Service for Negroes.

Blomster nr. 9: Blomster i gravfund.

Der Naturstein nr. 6: Das mausolæum in Ankara. Grabmal Zeitler. Nr. 7: Aus dem Grabmalschaffen der lebenden Steinmetzgeneration. Grabmal landrat Zeitler von Artur Sansoni. — Nr. 8: Grabmal Iwanitz von Gottfried Häusslein, München. — Nr. 9: Grabmal mit Sonnenblumen-Ornament. Grabmalverkäufer als Haussierer.

Friedhofskultur nr. 6: Fachleute lobten den schönen Waldfriedhof in Korschenbroich. Grabmale aus Holz. Die Pflanzensymbolik des Friedhofes m. m. Berichte über deutsche Kriegsgräberstätten.

Garten und Landschaft nr. 7: Neuer Friedhof.

Ignis nr. 6: Stadsfulm. ordförande i svenska städer om eldbeg. II. Eldbeg. i Schweiz. Husurnorna i Sverige. Nr. 7: Eldbeg. statistik (*P. G. Blidberg*). — Nr. 8: Utsikterna till byggnadstilstånd för krematorier. Pastor Segelberg och eldbeg. Randers krematorium (*Magnus Lund*). — Nr. 9: Kiruna krematorium under 20 år (*H. Falk*). Prags andra krematorium (*Zdenko Mottl*). Danmarks 24 krematorium Køge (*Kurt Jeansson*).

Krigsgräberförsorge nr. 7: Ruhet in Frieden. Gräber im Grenzland. An der Wand das Bild des gefallenen Sohnes ... Auf Kriegsgräberbesuch in Österreich (*Wilfried Woeste*). Wieder in Pomezia und Cassino. „Die Deutschen haben kein Herz“ m. m. — Nr. 7: Im Dienst einer guten Sache. Kreuze über dem Meer. — Nr. 8: Das endgültige Abkommen mit Belgien in Kraft. Weihe des Soldatenfriedhofes in Traunstein. Birkenkreuze am Polarkreis. — Nr. 9: Mahnung.

Über den Tod hinaus. Vierzig Jahre Kriegsgräberförsorge. Grabschmuck zu den Totentagen. Versöhnung und Verständigung über Soldatengräbern. Englische Soldatengräber in Deutschland — deutsche in England.

Landsbygraveren nr. 6: Delegeretmøde i Hjørring. — Nr. 8: Jordfæstelsens mål og midler. — Nr. 9: Ukrudtsbekæmpelse. Finesser (*E. Lykkebo*). Mens der klippes (*Ejnar M. Bertelsen*).

Menighedsrådenes blad nr. 6: Foreningen for kirkegårdskultur (referat af generalf.). — Nr. 7: Menighedsrådsmedlemmer ser på kgd.

Norsk hagetidend nr. 11—12: Nok av arbeidsoppaver for den nye kirkegårds konsulenten (interview med *Karen Reistad*).

Pharos nr. 3: The Torquay conference. Official annual cremation conference. The 71. st. Crematorium (Wolverhampton). Cremation in Great Britain. 80 Years history. Kirkcaldy Crematorium Competition. Internat. Cremation Congress, Oslo may 1954.

Steinmetz und Bildhauer nr. 6: Beispiele zur Friedhof- und Grabmalgestaltung. Grabmale in USA. — Nr. 7: Idee und Gestaltung. — Nr. 8: Auftraggeber und Gestalter — Ehrenmale auf dem Lande (*Werner Lindner*). Idee und Gestaltung. — Nr. 9: Grabmale unserer Zeit.

Fra det faglige bogmarked

Gerd Krüssmann: Die Baumschule. Ein Handbuch für Anzucht, Vermehrung und Absatz der Baumschulpflanzen. 2. udgave. 8°. 567 s. Poul Parey, Berlin 1954. DM. 44,—.

Knapt har man fordøjet *Olto Valentins* smukke bog *Der Friedhof*, før der igen foreligger et godt og imponerende værk fra det gartneriske Tyskland. Man kan næsten sige, at for kirkegårdsfolk vil de to bøger supplere hinanden, idet Valentin har taget sig af det æstetiske og Krüssmann gennem sin vejledning giver kendskab til planternes pasning og trivsel, specielt for de kirkegårdsfolk, der også giver sig af med tiltrækning af planter.

Forfatteren har ikke blot beskrevet de hjemlige tyske forhold, men har igennem de sidste 25 år berejst alle Europas lande og studeret deres gartneri, lige fra det primitive græske gartneri til de højtudviklede planteskoler i Danmark. I første afsnit af bogen gør han rede for disse sine indtryk fra udlandet, ligesom han stadig benytter forsøgsresultater fra Amerika, Holland og England.

Efter et meget indgående afsnit om de forskellige formeringsmåder og beskrivelse af æl-

dre og nyere maskiner, samt sygdomme og skadedyr følger en speciel *Del A og B* om formering.

I det hele taget er Gerd Krüssmanns bog om planteskoleledrift en fagbog, der er rar at kunne tage ned fra hylden for dem, der har med planter at gøre.

Arne Falmer-Nielsen.

Der Dorffriedhof. Wege zu seiner Gesundung. 8°, 68 s., Friedhof und Denkmal, hefte 2. Im Bärenreiter Verlag Kassel u. Basel, 1953.

Sammen med *Fritz Hille* og *Georg Reepel* har dr. *Werner Lindner* gjort denne lille nyttige bog om landsbykirkegårde. I tekst og stregtegninger redegøres der for den lille kirkegårds problemer og fremhæves bl. a., at den ikke må deles op af alleer, men have en kraftig, rumsavsluttende og rumsbegrænsende beplantning. Forholdet udtil overfor landskabet og indtil overfor kirke og gravmæler behandles, og det slås fast, at kirkegården forlanger storhed, klarhed og sandhed. Bogen avsluttes med nogle fotogengivelser

på krideret papir. Den er værd at studere, og mangt og meget vækker til eftertanke.

Oskar Beyer: Frühchristliche Sinnbilder und Inschriften. 8°. 39 s. text plus 49 s. tegninger. Friedhof und Denkmal, hefte 3. Bärenreiter, Kassel, u. å.

Som det tredje hefte af den tyske forening for kirkegårdskultur er udsendt denne lille bog om de tidlige kristelige gravmæler, ud fra den opfattelse, at gravmælerne fra denne kristne storheds- og trængselsperiode har noget særdeles fint og godt at fortælle os, og at nutidens gravmæler i modsætning hertil stort set er ganske åndløse. Det er katakombtidens gravmæler, der skildres og avbildes, og som udsendes i det håb, at vor tids gravmæler også måtte kunne komme til at tale med større kraft og — varme, — et ønske, som anmelderen ganske deler.

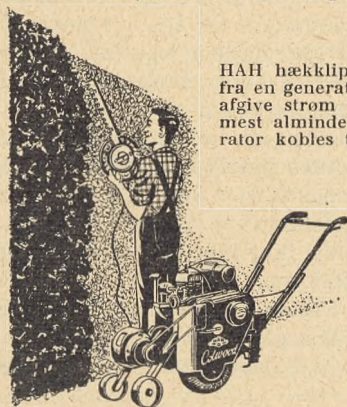
Texterne fra katakombgravmælerne gengives både i tysk og latin, og tegningerne er hovedsagelig gjort efter originale lithografier fra værket: *Les Catacombes de Rome* (Paris, 1851 ff.).

H Æ K K L I P P E R

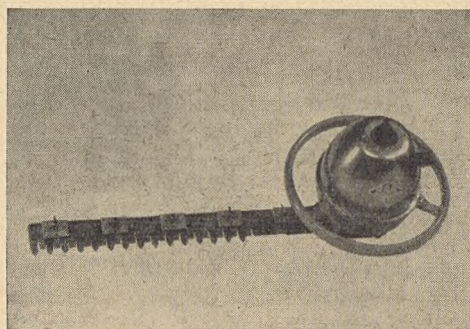
en arbejdsbesparende dansk opfindelse

HAH hæklipperen, som vi hermed præsenterer for Dem, betyder et stort fremskridt for alle gartnere og haveejere. Den er meget bekvem at arbejde med, fuldstændig fri for rystelser, og dette i forbindelse med en meget lille vægt og en hensigtsmæssig konstruktion gør det muligt at forøge dagens arbejdsydelse ganske betydeligt (3-4 dobbelt præstation er ikke ualmindeligt). På trods af den større præstation er arbejdet med HAH hæklipperen ikke trættende, fordi det hele foregår automatisk, og der byder sig endog større mulighed for ensartet klipping.

HAH hæklipperen drives af strøm fra en generator (hver generator kan afgive strøm til 2 hæklippere). Det mest almindelige er, at denne generator kobles til en Colwood traktor.

HAH hæklipperen leveres også til direkte tilslutning til 220 volts vekselstrøm. For en merpris kan den også leveres til jævnstrøm.

Skriv efter brochure og forlang demonstration

ØERNE **TH. HAAGENSEN**
Reykjavíkgade 3, Kbhv. S . Telf. C. 3577

JYLLAND **HERNING AUTO HANDEL**
Østergade 45, Herning . Telefon Herning 2100